

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2018-12-14
Stockholm

Mål nr
M 12075-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-12-05 i mål nr M 4351-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

Derome Hus AB,

Ombud: Advokaterna MH och RM

Motpart

Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 Nyköping

SAKEN

Föreläggande om återställande efter vattenverksamhet på fastigheten X i Nyköpings kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på så sätt att

- a) åtgärderna enligt punkten 1 i Länsstyrelsen i Södermanlands läns föreläggande (Dnr 535-856-2016) ska utföras före utgången av 2019, dock inte mellan den 15 mars och den 15 september, och
- b) åtgärderna enligt punkten 5 i föreläggandet ska ske under fem års tid med start 2020.

Dok.Id 1420710

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50
E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Derome Hus AB har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen helt ska upphäva Länsstyrelsen i Södermanlands läns beslut den 6 juli 2017.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Derome Hus AB har åberopat samma omständigheter som i mark- och miljödomstolen och sammanfattningsvis tillagt följande: Bolaget har inte kunnat påverka utplaceringen av schaktmassorna och har därmed varken haft rättslig eller faktisk möjlighet att ingripa i de åtgärder som föreläggandet avser. Det ifrågasätts att det lager schaktmassor som lagts ut är 30 cm djupt. Även om åtgärden bedöms utgöra vattenverksamhet är det uppenbart att allmänna eller enskilda intressen inte skadas genom dess inverkan på vattenförhållandena. Verksamheten är därför varken tillstånds- eller anmälningspliktig.

Länsstyrelsen har sammanfattningsvis anført följande: En strandäng ligger normalt över vattenbrynet men översvämmas vid högvatten och utgör därmed ett vattenområde. Placeringen av schaktmassor på strandängen kan ha haft flera syften. Det ifrågasätts att syftet enbart har varit att göra sig av med materialet eftersom det har jämnats ut. Utfyllnaden ska bedömas som vattenverksamhet i miljöbalkens mening. Bolaget har i egenskap av fastighetsägare rådighet över den egendom som avses med föreläggandet och har därmed faktisk och rättslig möjlighet att följa detta. Fastighetsägarens eventuella civilrättsliga anspråk på annan får hanteras som en separat tvistefråga avtalsparterna emellan. Föreläggandet är inte mer ingripande än nödvändigt. Länsstyrelsen har inte någon skyldighet att förelägga bolaget att ansöka om tillstånd.

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund har yttrat sig.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Med vattenområde avses ett område som täcks av vatten vid högsta förutsebara vattenstånd, se 11 kap. 2 § miljöbalken. Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens uppfattning att strandängen på fastigheten X i Nyköpings kommun är ett vattenområde i bestämmelsens mening.

Enligt 11 kap. 3 § miljöbalken avses med vattenverksamhet bland annat en åtgärd i ett vattenområde som syftar till att förändra vattnets djup eller läge. I kommentaren till bestämmelsen sägs att det syfte som anges utesluter sådana förändringar av vattendjupet som åstadkoms genom tippning av massor för att man vill bli av med dem (Bengtsson m.fl., Miljöbalken [7 juni 2018, Zeteo] kommentaren till 11 kap. 3 §). Av dokumentationen från länsstyrelsens tillsynsbesök den 10 februari 2016 framgår att de schaktmassor som placerats på strandängen har jämnats ut över ett större område. Under sådana omständigheter kan åtgärden inte betraktas som endast tippning av massor utan den har även syftat till att förändra vattnets djup eller läge. Mark- och miljööverdomstolen bedömer därför, lika med mark- och miljödomstolen, att utplaceringen av schaktmassor på strandängen utgör vattenverksamhet.

Det är inte uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen har skadats genom att schaktmassorna placerats ut på strandängen. Tillstånd har därmed krävts för åtgärden och det har funnits förutsättningar för länsstyrelsen att meddela ett föreläggande om rättelse.

Frågan är då om det var rätt att rikta föreläggandet till bolaget. Föreläggandet har utfärdats med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken som saknar en uttrycklig bestämmelse om vem ett föreläggande eller förbud ska riktas till. Vid sådant förhållande ska enligt praxis den principen tillämpas att föreläggandet ska riktas till den som har faktisk och rättslig möjlighet att följa det. Det har ingen betydelse om den tilltänkte adressaten handlat vårdslöst eller gjort sig skyldig till försummelse i det avseende föreläggandet innehåller föreskrifter. Myndigheten behöver inte heller fästa avseende vid frågan om vem som vidtagit de olovliga åtgärderna (se Lavin, Viteslagstiftningen [22 mars 2018, Zeteo] kommentaren till 2 § lagen [1985:206] om viten under rubriken Rätt adressat).

Bolaget har i egenskap av fastighetsägare till X rådighet över strandängen och är därmed rätt adressat för föreläggandet. Det som bolaget anfört angående verksamhetsutövaren vid åtgärden, innebär inte att bolaget saknar faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet.

De åtgärder bolaget förelagts att vidta kan, med de ändringar som följer av mark- och miljödomstolens dom, inte anses mer ingripande än vad som behövs och vitesbeloppet framstår som skäligt.

Eftersom tidpunkten för när återställningsåtgärderna enligt punkten 1 i föreläggandet senast ska vara vidtagna har passerats ska en ny tidpunkt bestämmas. Mark- och miljööverdomstolen anser att dessa arbeten bör utföras före utgången av 2019. Av hänsyn till häckande och flyttande fåglar bör arbetena dock inte ske mellan den 15 mars och den 15 september. Det medför att åtgärderna i punkten 5 ska ske under fem års tid med start 2020. I övriga delar ska mark- och miljödomstolens dom inte ändras.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit f.d. hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsråden Birgitta Bylund Uddenfeldt, referent, och Ingrid Åhman samt tekniska rådet Kerstin Gustafsson.

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-12-05
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 4351-17

PARTER

Klagande
Derome Hus AB,

Ombud:
Advokaten MH

Motpart
Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 Nyköping

ÖVERKLAGAT BESLUT
Länsstyrelsen i Södermanlands läns beslut den 6 juli 2017 i ärende nr 535-856-2016, se bilaga 1

SAKEN
Föreläggande att vid vite om 50 000 kr återställa efter vattenverksamhet på fastigheten X

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet på följande sätt.

- Tidpunkten då åtgärden enligt punkten 1 i föreläggandet senast ska vara vidtagna flyttas fram till den 30 april 2018.
- Punkterna 3 och 4 i föreläggandet upphävs.

I övrigt avslås överklagandet.

Dok.Id 519715

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00–16:30

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Södermanlands län (länsstyrelsen) har i beslut den 6 juli 2017 förelagt Derome Hus AB (bolaget), vid vite om 50 000 kr, att senast den 30 september 2017 vidta åtgärder för att åstadkomma rättelse på fastigheten X i Nyköpings kommun. De åtgärder som bolaget har förelagts att vidta samt länsstyrelsens skäl framgår av bilaga 1.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har överklagat länsstyrelsens beslut och yrkat att beslutet ska upphävas. Till stöd för sin talan har bolaget anfört huvudsakligen följande. Bolaget är inte verksamhetsutövare. Fastigheten X är föremål för markexploatering som syftar till att uppföra småhus. Markexploateringen har utförts i samarbete med Nyköpings kommun. Vid tidpunkten för de aktuella åtgärderna på fastigheten var marken utarrenderad. Arrendeförhållandet upphörde under våren 2017. Nyköpings kommun och bolaget har i maj 2015 ingått avtal varigenom kommunen har åtagit sig att utföra vissa schaktarbeten. Enligt avtalet har kommunen fått rätt att deponera schaktmassor inom fastigheten på av bolaget anvisad plats. Bolagets åtagande om att anvisa plats för placering av schaktmassor var villkorat av att bolaget sökt och beviljats tillstånd för åtgärden. Det finns här anledning att särskilt framhålla att bolagets avtalspart är en kommun som har tillgång till betydande resurser när det gäller kunskap om tilltåliga åtgärder vid markanvändning och bolaget har haft anledning att förlita sig på detta. Bolaget har inte blivit tillfrågat av kommunen om placering av schaktmassor och bolaget har därför inte sökt något tillstånd.

Kommunen verkar på egen hand, utan bolagets medverkan, ha placerat ut schaktmassor på fastigheten. Det innebär att kommunen i strid med avtalet och utan bolagets inblandning, vetskap, tillstånd eller medgivande har vidtagit de åtgärder som länsstyrelsens föreläggande grundar sig på. Kommunens agerande i denna del utgör ett avtalsbrott och dessutom ett intrång i bolagets äganderätt. Genom avtalet med kommunen har bolaget dessutom utfört rimliga åtgärder för att motverka händelser av detta slag. Med hänsyn härtill och till att åtgärderna som kommunen har utfört är olovliga kan inte bolaget anses vara verksamhetsutövare.

Föreläggandet skulle rätteligen ha riktats mot de som bedrivit verksamheten, dvs. mot Nyköpings kommun.

Bolaget anför vidare bl.a. följande. Det saknas grund för länsstyrelsens föreläggande eftersom området inte utgör ett vattenområde och den åtgärd som föreläggandet avser därför inte utgör vattenverksamhet. Om strandängen är ett vattenområde så är sådana förändringar av vattendjupet i ett vattenområde som sker genom tippning av massor, för att man vill bli av med dessa, inte vattenverksamhet. De schaktmassor som lagts på fastigheten har inte syftat till att förändra vattnets djup eller läge. Massorna bestod, såvitt bolaget känner till, av rester från kommunens markarbete och har enbart kommit att placeras på platsen. Det har alltså handlat om tippning och något tillstånd till vattenverksamhet har därför inte behövts. Schaktmassorna har lagts ut i ett tunt lager på fast mark. Om åtgärderna skulle anses utgöra vattenverksamhet kan verksamheten ändå inte anses skada varken enskilda eller allmänna intressen varför tillstånd eller anmälan inte har behövts för åtgärderna. Eftersom åtgärderna inte kräver tillstånd till vattenverksamhet saknas grund för föreläggandet.

Bolaget anför dessutom bl.a. följande. Länsstyrelsens föreläggande är inte proportionerligt och ska därför upphävas. Bolaget anser att domstolen bör överväga om det är tillräckligt att strandängen enbart besås alternativt att enbart borttagande är tillräckligt. I vart fall bör domstolen överväga om det är proportionerligt att inventering av återetablering av strandvegetation och slätter ska ske så lång tid som fem år. Länsstyrelsen har vidare haft möjlighet att, istället för att förelägga om återställande vid vite, förelägga bolaget och/eller Nyköpings kommun eller de före detta arrendatorerna att komma in med en tillståndsansökan.

Bolaget har till domstolen lämnat in ett arrendekontrakt och Överenskommelse mellan Nyköpings kommun och bolaget gällande ombyggnation av vägsträckning Brannebol i samband med VA dragning inom området, daterad den 21 maj 2015.

DOMSKÄL*Vattenområde och vattenverksamhet*

Av länsstyrelsens beslut framgår att det är fråga om en 0,5 hektar stor strandäng som har fyllts ut med schaktmassor. I den till länsstyrelsens beslut bifogade tjänsteanteckningen från den 10 februari 2016 anges bl.a. att strandängen normalt översvämmas till stora delar vid högvatten. I tjänsteanteckningen finns flera fotografier. Med hänsyn till vad som anges i tjänsteanteckningen och till vad som framgår av fotografierna saknas det skäl att ifrågasätta att strandängen utgör ett vattenområde i enlighet med vad som anges i 11 kap. 2 § miljöbalken. Bolaget har inte heller anfört någonting som medför någon annan bedömning än att strandängen är ett vattenområde.

Bolaget har gjort gällande att de utlagda schaktmassorna inte har syftat till att förändra vattnets djup eller läge. Mark- och miljödomstolen kan konstatera att om schaktmassor upp till som mest 30 cm läggs ut på en strandäng så sker förändringar av vattendjupet. Verksamheten har därmed utgjort en tillståndspliktig vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § miljöbalken, antingen som fyllning eller markavvattning. Vad bolaget uppgett om syftet med åtgärden medför inte någon annan bedömning i denna del.

Föreläggandet

Enligt bolaget kan föreläggandet inte riktas mot bolaget eftersom bolaget inte är att anse som verksamhetsutövare. Bolaget är ägare av den aktuella fastigheten och fram till våren 2017 arrenderades fastigheten ut. Av arrendeavtalet framgår bl.a. att arrendetiden är tio år från och med tillträdesdagen den 15 april 2007, att upplåtelsen avser jordbruk och att jordägaren har förvärvat fastigheten för exploateringsändamål.

Av den inlämnade överenskommelsen mellan bolaget och kommunen framgår bl.a. att Nyköping Vatten får tillgång till deponering av schaktmassor från schaktarbeten i området till anvisad plats på bolagets mark. Schaktmassorna ska planeras ut i

enlighet med överenskommelse med bolaget. Punkten gäller under förutsättning att tillstånd har sökts av markägare samt beviljats.

Enligt praxis anses den vara verksamhetsutövare som både har den faktiska och rättsliga möjligheten att vidta åtgärder, jfr MÖD 2005:64. Med hänsyn till vad som framgår av bolagets överenskommelse med kommunen gör domstolen bedömningen att bolaget har haft både den faktiska och rättsliga möjligheten att vidta åtgärder på ett sådant sätt att bolaget är att anse som verksamhetsutövare i samband med att schaktmassorna läggs ut på fastigheten. Det har alltså varit korrekt av länsstyrelsen att rikta föreläggandet mot bolaget.

När det i övrigt gäller föreläggandet delar domstolen länsstyrelsens bedömning att åtgärden har medfört en påtaglig negativ påverkan på området som inte uppvägs av några fördelar från allmän eller enskild synpunkt och att förhållandena är sådana att det finns skäl att meddela föreläggande om åtgärder för att åstadkomma rättelse.

Enligt mark- och miljödomstolens uppfattning är rättelseåtgärderna enligt punkterna 1 och 2 proportionerliga och vitesbeloppet framstår som skäligt.

När det gäller åtgärderna som bolaget föreläggs härutöver gör domstolen följande bedömning. Domstolen anser inte att det kan ankomma på bolaget att ansvara för att följa utveckling och etablering av vegetationen samt vinna erfarenheter av liknande händelser. Mark- och miljödomstolen bedömer därför att föreläggandet om inventering enligt punkten 3 är oproportionerligt. Med hänsyn till denna bedömning är domstolens uppfattning att bolaget inte heller kan föreläggas att vid behov beså strandängen enligt punkten 4 i föreläggandet eftersom den punkten förutsätter att bolaget har utfört växtinventering.

Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning om att det är nödvändigt att ängen slås under fem år för att underlätta etablering av den naturligt förekommande strandängsfloran samt att det är angeläget att slåtter inte genomförs så att markhäckande fåglar störs. Föreläggandets punkt 5 och 6 är inte

oproportionerligt ingripande. Det finns därför inte skäl att upphäva föreläggandet i dessa delar.

Tidpunkten för att bolaget ska kunna följa punkten 1 i föreläggandet har passerats. Domstolen har därmed att bestämma en ny tidpunkt då bolaget senast ska ha uppfyllt den punkten i föreläggandet. Med hänsyn till den nu aktuella årstiden bestämmer domstolen att föreläggandets första punkt ska fullgöras senast den 30 april 2018.

Sammanfattningsvis ändrar mark- och miljödomstolen länsstyrelsens beslut på så sätt att tiden för att fullgöra den första punkten i föreläggandet, punkten 1, bestäms till senast den 30 april 2018. Vidare bestämmer domstolen att punkterna 3 och 4 i föreläggandet ska upphävas. I övrigt avslås överklagandet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427).

Överklagande ska, men hänsyn till mellankommande helg, ske senast den 27 december 2017. Prövningstillstånd krävs.

Liisa Seim Sehr

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Liisa Seim Sehr, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Karlsson.